

66/1952 Sb.

ZÁKON
ze dne 30. října 1952

o organizaci soudů

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

HLAVA PRVNÍ

Výkon soudnictví

§ 1

Obecné soudy

Obecnými soudy jsou nejvyšší soud, krajské soudy a lidové soudy.

§ 2

Zvláštní soudy

(1) Zvláštními soudy jsou vojenské soudy a rozhodčí soudy; jiné zvláštní soudy mohou být zřízeny jen zákonem.

(2) Vojenské soudy jsou vyšší vojenské soudy a nižší vojenské soudy; v polním řízení vykonávají pravomoc vyšších a nižších vojenských soudů vyšší a nižší polní soudy.

(3) Organizaci rozhodčích soudů a jiných zvláštních soudů upravují zákony, kterými se tyto soudy zřizují.

Úkoly soudů

§ 3

(1) Soudy chrání

a) společenský řád a státní zřízení republiky, její socialistickou výstavbu a socialistické vlastnictví,

b) osobní, pracovní a majetková práva a zákonem chráněné zájmy občanů,

c) práva a zákonem chráněné zájmy socialistických právnických osob a jiných společenských organizací.

(2) Soudy zajišťují, aby zákony a jiné právní předpisy byly přesně a důsledně zachovávány a aby jich bylo používáno v souladu se zájmy pracujícího lidu.

§ 4

(1) Celou svou činností vychovávají soudy občany k oddanosti a věrnosti k Československé republice, k přesnému a důslednému zachování zákonů a jiných právních předpisů, k šetření socialistického vlastnictví, k pracovní kázi, k plnění povinností, které jim ukládá obrana státu, a k řádnému zachování pravidel socialistického soužití.

(2) Při ukládání trestů mají soudy na zřeteli nejen potrestání pachatele trestného činu, nýbrž i jeho polepšení a převýchovu.

§ 5

Soudy plní své úkoly tím, že

1. konají trestní řízení a podle zákona ukládají tresty zrádcům vlasti, škůdcům socialistického vlastnictví a jiným nepřátelům lidu, těm, kdož porušují vojenské povinnosti, jakož i těm, kdož porušují osobní a majetková práva občanů,
2. konají občanskoprávní řízení a rozhodují o právech a zákonem chráněných zájmech občanů, socialistických právnických osob a jiných společenských organizací.

§ 6

Rovnost občanů před soudem

- (1) Všichni občané jsou si před soudem rovni.
- (2) Každému občanu se zaručuje možnost, aby před soudem jednal ve své mateřštině.

§ 7

Instanční postup

- (1) Soudnictví se vykonává ve dvou stolicích.
- (2) Opravnou stolicí nad lidovým soudem je krajský soud, nad nižším vojenským soudem vyšší vojenský soud, nad nižším polním soudem vyšší polní soud. Rozhodoval-li krajský, vyšší vojenský nebo vyšší polní soud jako soud první stolice, je opravnou stolicí nejvyšší soud.
- (3) Výjimky stanoví zákon.

§ 8

Stížnost pro porušení zákona

- (1) Proti pravomocnému rozhodnutí kteréhokoli soudu, kterým byl porušen zákon, může generální prokurátor nebo předseda nejvyššího soudu podat stížnost pro porušení zákona.
- (2) Proti rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona je další stížnost vyloučena.

HLAVA DRUHÁ

Lidové a krajské soudy Vojenské soudy

§ 9

Složení soudů

- (1) Lidové soudy a krajské soudy se skládají z předsedy, po případě z jeho náměstků, z dalších soudců a ze soudců z lidu.
- (2) Vojenské soudy se skládají z náčelníka soudu, po případě z jeho zástupců, z dalších vojenských soudců a ze soudců z lidu.

Složení senátů

§ 10

(1) Lidové soudy rozhodují v senátech složených ze soudce jako předsedy a dvou soudců z lidu.

(2) Nižší vojenské soudy a nižší polní soudy rozhodují v senátech složených z vojenského soudce jako předsedy a dvou soudců z lidu.

(3) Výjimky stanoví zákon.

§ 11

(1) Krajské soudy rozhodují v první stolici v senátech složených ze soudce jako předsedy a dvou soudců z lidu, ve druhé stolici v senátech složených ze tří soudců.

(2) Vyšší vojenské soudy a vyšší polní soudy rozhodují v první stolici v senátech složených z vojenského soudce jako předsedy a dvou soudců z lidu, ve druhé stolici v senátech složených ze tří vojenských soudců.

(3) Výjimky stanoví zákon.

§ 12

Dozor na rozhodovací činnost

(1) Soudy druhé stolice vykonávají dozor na rozhodovací činnost soudů první stolice zejména tím, že

a) rozhodují o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutím soudů první stolice, která nenabyla ještě právní moci; přitom jsou oprávněny vytknout vady, které se vyskytly při nesprávném použití zákonů a jiných právních předpisů a uložit jejich odstranění;

b) sledují rozhodování soudů první stolice a pečují o jeho jednotnost.

(2) Bezprostřední dozor na rozhodovací činnost soudců (vojenských soudců), činných u jednotlivých soudů (vojenských soudů), vykonává předseda (náčelník) soudu.

Územní uspořádání lidových a krajských soudů

§ 13

(1) Sídla a obvody lidových soudů se shodují se sídly a obvody okresních národních výborů.

(2) Sídla a obvody krajských soudů se shodují se sídly a obvody krajských národních výborů.

§ 14

Odchylnou od ustanovení uvedeného v § 13 může ministr spravedlnosti nařízením

1. stanovit sídla lidových nebo krajských soudů v místech mimo sídlo okresního nebo krajského národního výboru,

2. zřizovat lidové nebo krajské soudy s působností pro obvody dvou nebo více okresních nebo krajských národních výborů nebo pro jejich části,

3. zřizovat lidové soudy s výlučnou pravomocí ve věcech trestních nebo ve věcech občanskoprávních pro celý obvod lidového nebo krajského soudu nebo pro jejich části anebo zřídit takové soudy s výlučnou pravomocí pro dva nebo více obvodů lidových soudů.

§ 15

(1) Lidové soudy mohou obstarávat trestní nebo občanskoprávní agendu nebo některé druhy občanskoprávní agendy, vztahující se k určité územní části jejich obvodu, v jednom nebo ve více odděleních umístěných mimo své stálé sídlo (pobočky lidového soudu), po případě mohou zavést mimo své sídlo pravidelné úřední dny; podrobnosti stanoví jednací řád (§ 49).

(2) Sídlo pobočky lidového soudu nebo místo, kde jsou pravidelné úřední dny, platí pro úkony tam provedené za sídlo lidového soudu.

Uspořádání vojenských soudů

§ 16

(1) President republiky jako vrchní velitel zřizuje a zrušuje nižší a vyšší vojenské soudy.

(2) Nižší a vyšší vojenské soudy se zřizují

- a) pro části ozbrojených sborů,
- b) pro funkcionáře ozbrojených sborů,
- c) pro územní obvody.

(3) Příslušnost podle jednotlivých bodů odstavce 2 může být spojována.

(4) Ustanovení § 15 se může použít obdobně i pro vyšší a nižší vojenské soudy.

§ 17

(1) Polní soudy zřizuje a zrušuje president republiky jako vrchní velitel; president republiky může toto právo přenést na podřízené vojenské orgány.

(2) Velitel, u něhož je polní soud zřízen, určuje jeho stanoviště.

HLAVA TŘETÍ

Nejvyšší soud

Působnost nejvyššího soudu

§ 18

(1) Nejvyšší soud jako nejvyšší soudní orgán dozírá na rozhodovací činnost všech soudů ostatních.

(2) Sídlo nejvyššího soudu je v Praze.

§ 19

Dozor na rozhodovací činnost soudů vykonává nejvyšší soud zejména tím, že

1. rozhoduje o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutím krajských, vyšších vojenských nebo vyšších polních soudů jako soudů první stolice, která nenabyla ještě právní moci; přitom je oprávněn vytknout vady, které se vyskytly při nesprávném použití zákonů a jiných právních předpisů, a uložit jejich odstranění;

2. rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona, které podal generální prokurátor nebo předseda nejvyššího soudu proti pravomocným rozhodnutím soudů;

3. sleduje rozhodování soudů a zajišťuje jeho jednotnost.

§ 20

(1) Na návrh generálního prokurátora nebo předsedy nejvyššího soudu může si nejvyšší soud ze závažných důvodů od každého soudu první nebo druhé stolice vyžádat kteroukoli trestní nebo občanskoprávní věc a sám o ní rozhodnout nebo - pokud není dále stanoveno jinak - přikázat ji k rozhodnutí jinému soudu téže nebo vyšší stolice.

(2) Věci náležející do působnosti obecných soudů nelze přikázat k rozhodnutí soudům zvláštním.

(3) Věci náležející do působnosti vojenských soudů nelze přikázat k rozhodnutí soudům obecným.

§ 21

Složení nejvyššího soudu

Nejvyšší soud se skládá z předsedy, jeho náměstků, z dalších soudců a vojenských soudců a ze soudců z lidu.

§ 22

Soudní kolegia

Nejvyšší soud vykonává soudnictví v těchto soudních kolegiích:

1. v trestním kolegiu,
2. v občanskoprávním kolegiu,
3. ve vojenském kolegiu.

Složení senátů

§ 23

(1) Trestní a občanskoprávní kolegium rozhoduje v senátech složených ze tří soudců příslušného kolegia, vojenské kolegium v senátech složených ze tří vojenských soudců vojenského kolegia.

(2) Výjimky stanoví zákon.

§ 24

(1) Ve věci, kterou si nejvyšší soud podle § 20 vyžádal od obecného nebo vojenského soudu první stolice, aby sám o ní rozhodl, nebo ve které u něho podal generální prokurátor žalobu, rozhoduje příslušné kolegium v senátech složených z předsedy, jímž je předseda nebo jiný soudce kolegia, a ze dvou soudců z lidu, vojenské kolegium v senátech složených z předsedy, jímž je předseda nebo jiný vojenský soudce vojenského kolegia, a ze dvou soudců z lidu.

(2) Předseda nejvyššího soudu může na návrh generálního prokurátora určit, ve kterých jednotlivých případech rozhoduje vojenské kolegium v senátě složeném ze tří vojenských soudců vojenského kolegia.

(3) Výjimky stanoví zákon.

§ 25

Předseda nejvyššího soudu může předsedat senátu kteréhokoli soudního kolegia nejvyššího soudu.

Plenum nejvyššího soudu

§ 26

(1) Plenum nejvyššího soudu rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona podaných proti rozhodnutím senátu některého soudního kolegia nejvyššího soudu; kromě toho v zájmu zajištění jednotnosti soudního rozhodování vydává soudům směrnice pro správný výklad zákonů a jiných právních předpisů.

(2) Zasedání plena nejvyššího soudu jsou neveřejná.

§ 27

(1) Plenum nejvyššího soudu se skládá z předsedy, jeho náměstků a ostatních soudců a vojenských soudců nejvyššího soudu; k platnosti rozhodnutí plena nejvyššího soudu je třeba, aby byly přítomny aspoň dvě třetiny všech soudců a vojenských soudců.

(2) Plenum nejvyššího soudu svolává předseda nejvyššího soudu, který mu též předsedá.

(3) Účast generálního prokurátora v zasedání plena je povinná; zasedání plena nejvyššího soudu se může účastnit též ministr spravedlnosti.

§ 28

Jednací řád nejvyššího soudu

Podrobnější předpisy, zejména o organizaci práce u nejvyššího soudu, o jeho řízení, o sestavování senátů v jednotlivých kolegiích, o organizaci a bližší působnosti soudních kolegií, o postupu při jednání a hlasování plena nejvyššího soudu, o způsobu výkonu práva dozoru na rozhodovací činnost soudů a o způsobu zajišťování jednotnosti jejich rozhodování, stanoví jednací řád nejvyššího soudu; usnese se na něm plenum nejvyššího soudu.

HLAVA ČTVRTÁ

Soudci z lidu

§ 29

(1) Počet soudců z lidu, potřebný pro lidové a krajské soudy, stanoví předseda krajského soudu, pro nižší a vyšší vojenské soudy náčelník vyššího vojenského soudu, pro nejvyšší soud předseda nejvyššího soudu.

(2) Soudci z lidu se povolávají k výkonu soudcovské funkce pokud možno v předem určeném pořadí na dobu nepřesahující celkem patnáct dnů v roce; přitom jsou přípustné výjimky, zejména v zájmu dokončení věci.

§ 30

(1) Soudcům z lidu, kteří jsou v pracovním poměru, přísluší náhrada za mzdu, která jim ušla výkonem soudcovské funkce nebo výkonem jiné činnosti s touto funkcí souvisící.

(2) Náhradu za mzdu ušlou výkonem soudcovské funkce poskytuje soudcům z lidu jejich zaměstnavatel; náhradu za mzdu ušlou výkonem jiné činnosti s touto funkcí souvisící poskytuje soudcům z lidu stát.

(3) Výši náhrady stanoví vláda nařízením v dohodě s jednotnou odborovou organizací.

§ 31

(1) Soudcům z lidu, kteří nejsou v pracovním poměru, přísluší náhrada za výdělek (zvýšené vydání), který jim ušel (které jim vzniklo) výkonem činností uvedených v § 30 odst. 1.

(2) Náhradu za ušlý výdělek (zvýšené vydání) poskytuje stát.

(3) Výši náhrady stanoví vláda nařízením.

§ 32

V závažných případech může vláda povolit soudcům z lidu i jiné náhrady.

§ 33

(1) Náhrady cestovních výdajů poskytuje soudcům z lidu stát, a to přiměřeně podle předpisů o náhradách cestovních výdajů platných pro soudce.

(2) Náhrady cestovních výdajů soudcům z lidu z řad příslušníků ozbrojených sborů se poskytují podle příslušných služebních předpisů.

HLAVA PÁTÁ

Přísaha

§ 34

Soudci, vojenští soudci a soudci z lidu vykonají při prvním nastoupení tuto přísahu:

"Přisahám, že budu věren Československé republice, jejímu společenskému řádu a státnímu zřízení, jejímu presidentu a její vládě, že budu zachovávat zákony a nařízení a vykládat je v duchu ústavy i zásad lidově demokratického zřízení, že budu rozhodovat svědomitě a nestranně podle svého nejlepšího přesvědčení vždy podle zásad socialistické zákonnosti v zájmu pracujícího lidu a že budu přísně zachovávat mlčenlivost o úředních věcech."

§ 35

Přisahající vykoná přísahu do rukou předsedy soudu. Předsedové (náčelníci) soudů vykonávají přísahu do rukou předsedy (náčelníka) soudu, který na ně vykonává bezprostřední dozor. Předseda nejvyššího soudu vykoná přísahu do rukou ministra spravedlnosti.

§ 36

Soudce, vojenský soudce nebo soudce z lidu, který odepřel vykonat přísahu, ztrácí trvale způsobilost k výkonu soudcovské funkce.

§ 37

Úřední oděv

V kterých případech nosí soudci a soudci z lidu úřední oděv a jaká je jeho úprava, stanoví ministr spravedlnosti.

HLAVA ŠESTÁ

Správa a dohled

§ 38

(1) Úkolem soudní správy je pečovat o vše, čeho je soudům třeba k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce osobní, organizační, finanční, hospodářské, plánovací a po stránce školení.

(2) Úkolem služebního dohledu je kontrolovat, zda soudy řádně plní úkoly jim svěřené, pokud nejde o věci soudcovského rozhodování.

§ 39

(1) Správu a služební dohled u krajských soudů a u lidových soudů v obvodu krajského soudu vykonává krajská soudní správa; vedoucí krajské soudní správy podléhá ministerstvu spravedlnosti.

(2) Správu a služební dohled u nejvyššího soudu s výjimkou jeho vojenského kolegia vykonává ministerstvo spravedlnosti; správu a služební dohled u vojenských soudů a u vojenského kolegia nejvyššího soudu vykonává v ministerstvu spravedlnosti hlavní správa vojenských soudů, po případě podřízené správy vojenských soudů.

§ 40

Dohled na ústavy, v nichž se vykonává ochranné opatření, vykonává ministr, jehož orgány ústav spravují; tento ministr vydává též předpisy o tom, jak se v těchto ústavech vykonávají ochranná opatření.

HLAVA SEDMÁ

Přechodná a závěrečná ustanovení

§ 41

(1) Do doby, než budou provedeny volby soudců a vojenských soudců, platí o přijímání soudcovských čekatelů, o ustanovování soudců a vojenských soudců, jakož i o úpravě pracovních a platových poměrů soudcovských čekatelů, soudců a vojenských soudců dosavadní předpisy.

(2) Odchylkou od ustanovení odstavce 1

a) přísluší soudcům z povolání služební označení "soudce";

b) vojenské soudce u vojenských soudů a u vojenského kolegia nejvyššího soudu ustanovuje a do funkcí určuje ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.

§ 42

Do doby, než budou provedeny volby soudců z lidu, platí o jejich právním postavení, zejména o jejich povolávání (určování), pokud tento zákon nestanoví jinak, dosavadní předpisy.

§ 43

Do doby, než budou provedeny volby soudců a soudců z lidu, rozšiřují se senáty u obecných a vojenských soudů, pokud rozhodují v druhé stolici, o dva soudce z lidu.

§ 44

Doba uvedená v §§ 41 až 43 je dobou nové soudní organizace.

§ 45

Funkci kárného žalobce v kárném senátě nejvyššího soudu vykonává soudce nejvyššího soudu, určený k tomu předsedou nejvyššího soudu z řad soudců trestního nebo občanskoprávního kolegia na celý rok předem.

§ 46

(1) Pokud tento zákon nestanoví jinak, platí pro vojáky činné u vojenských soudů, u vojenského kolegia nejvyššího soudu a u hlavní správy vojenských soudů, pokud jde o jejich vojenský služební poměr, všechny právní předpisy vztahující se na vojáky, jakož i všechny vojenské služební řády a předpisy.

(2) Kázeňskou pravomoc nad vojenskými soudci vykonávají jejich soudcovští představení; kázeňskou pravomoc nad předsedou vojenského kolegia nejvyššího soudu vykonává předseda nejvyššího soudu.

(3) O kázeňské pravomoci nad ostatními vojáky činnými u vojenských soudů a u vojenského kolegia nejvyššího soudu a nad vojáky činnými u hlavní správy vojenských soudů platí ustanovení kázeňského řádu. Kázeňskou pravomoc nad náčelníkem hlavní správy vojenských soudů vykonává ministr spravedlnosti.

(4) Opatření podle zákona č. 85/1950 Sb., týkající se vojáků činných u vojenských soudů, u vojenského kolegia nejvyššího soudu a u hlavní správy vojenských soudů, činí ministr národní obrany v dohodě s ministrem spravedlnosti.

§ 47

(1) Dosavadní sídla a obvody okresních a krajských soudů stávají se sídly a obvody lidových a krajských soudů.

(2) Kde se platné předpisy zmiňují o okresních soudech, rozumějí se jimi lidové soudy.

§ 48

Kde předpisy platné do 31. prosince 1952 svěřují určitá oprávnění ve věcech soudní správy předsedovi okresního nebo krajského soudu, vykonává tato oprávnění napříště krajská soudní správa; výjimky stanoví ministr spravedlnosti.

§ 49

Podrobnější předpisy o organizaci práce u lidových, krajských a vojenských soudů, zejména o zřizování poboček lidových soudů, o zavádění pravidelných úředních dnů a o rozvrhu práce, upraví jednací řád, který vydá ministr spravedlnosti nařízením.

§ 50

Opatření týkající se vojenského soudnictví činí ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.

§ 51

(1) Zákon č. 321/1948 Sb., o Sboru uniformované vězeňské strážce, se ruší.

(2) Příslušníci Sboru uniformované vězeňské strážce stávají se příslušníky Sboru národní bezpečnosti.

§ 52

Zrušují se všechny předpisy, které upravují věci, na něž se vztahuje tento zákon, a to zejména:

1. ministerské nařízení č. 10/1853 ř. z., příl. D, o zařízeních soudních úřadů,
2. patent č. 81/1853 ř. z., jímž se vyhláší nový zákon o vnitřním zařízení a jednacím řádu veškerých soudních úřadů,
3. zákon č. 217/1896 ř. z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádu soudů (zákon o soudní organizaci), ve znění podle pozdějších předpisů,
4. zákon č. 5/1918 Sb., o nejvyšším soudu, ve znění podle pozdějších předpisů,
5. zákon č. 451/1919 Sb., jímž se zřizují trestní sborové soudy I. stolice,
6. zákon č. 92/1924 Sb., o labských plavebních soudech,
7. vládní nařízení č. 93/1924 Sb., o labských plavebních soudech, ve znění podle pozdějších předpisů,
8. vládní nařízení č. 25/1927 Sb., kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nosit úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě, ve znění vl. nař. č. 162/1932 Sb. a vl. nař. č. 5/1949 Sb.,
9. zákon č. 112/1942 Sl. z., o organizaci soudů, úřadů veřejné obžaloby a soudní správy,
10. zákon č. 113/1942 Sl. z., jímž se uvádí do účinnosti zákon č. 112/1942 Sl. z., o organizaci soudů, úřadů veřejné obžaloby a soudní správy,
11. dekret presidenta republiky č. 90/1945 Sb., o úpravě některých organizačních a služebních otázek v oboru soudnictví,
12. zákon č. 232/1948 Sb., o státním soudu, ve znění podle pozdějších předpisů,
13. vládní nařízení č. 238/1948 Sb., jímž se provádějí některá ustanovení zákona o státním soudu,
14. zákon č. 270/1948 Sb., o přísaze soudců,
15. ustanovení §§ 1 až 9, 16, 19, 20, 22, 117 až 129 a 133 zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví,
16. zákon č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů,
17. vládní nařízení č. 25/1949 Sb., o náhradách příslušejících soudcům z lidu,
18. zákon č. 267/1949 Sb., o úpravě některých otázek v oboru soudnictví.

§ 53

- (1) Tento zákon nabývá, pokud není v odstavci 2 stanoveno jinak, účinnosti dnem 1. ledna 1953.
- (2) Ustanovení § 39 odst. 2 věty druhé nabývá účinnosti dnem, který stanoví vláda nařízením.
- (3) Tento zákon provedou všichni členové vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

Široký v. r.

Krosnář v. r.

Dr. Dolanský v. r.

Málek v. r.

Fierlinger v. r.

Maurer v. r.

Dr. Kyselý v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

arm. gen. Bacílek v. r.

Nepomucký v. r.

Bílek v. r.

Dr. Neuman v. r.

arm. gen. Dr. Čepička v. r.

Nosek v. r.

Dr. Gregor v. r.

Plojhar. v. r.

Harus v. r.

Pokorný v. r.

Dr. Havelka v. r.

Pospíšil A. v. r.

Ing. Jankovcová v. r.

Pospíšil J. v. r.

Jonáš v. r.

Ing. Púčik v. r.

Kabeš v. r.

Dr. Rais v. r.

Kopecký v. r.

Smida v. r.

Krajčír v. r.

Ing. Šimůnek v. r.

Dr. Šlechta v. r.